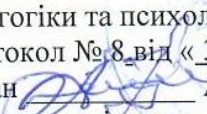
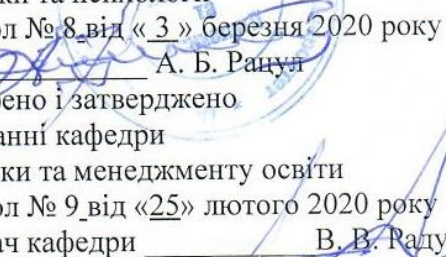

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ПОГОДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету
педагогіки та психології
Протокол № 8 від « 3 » березня 2020 року
Декан А. Б. Радул
Обговорено і затверджено
на засіданні кафедри
педагогіки та менеджменту освіти
Протокол № 9 від «25» лютого 2020 року
Завідувач кафедри В. В. Радул

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ЦДПУ імені Володимира Винниченка
від «23» березня 2020 року № 43 ун
Голова приймальної комісії
Ректор О. А. Семенюк

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з педагогічних систем та технологій

для осіб, які вступають на I курс

денної/заочної форми навчання

на основі ступеня (рівня) бакалавра (спеціаліста або магістра)

для здобуття освітнього ступеня «Магістр»

зі спеціальності 073 Менеджмент ОПП Управління навчальним закладом

1. Пояснювальна записка

Метою фахового вступного випробування з «Педагогічних систем та технологій» є перевірка здатності до опанування освітньої програми «Управління навчальним закладом» спеціальності 073 Менеджмент ступеня галузі знань 07 Управління та адміністрування ступеня вищої освіти «магістр», і передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми певного рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Зміст програми складено на основі навчальних програм вчительських спеціальностей згідно навчального плану ОС "Бакалавр".

Форма проведення фахового вступного випробування – письмове опитування за білетами, за змістом поданої нижче програми.

Структура екзаменаційного білету – два теоретичні питання.

Структура екзаменаційної оцінки. Для оцінювання відповідей вступників використовується 200-бальна шкала. Мінімальна позитивна оцінка вступного випробування складає 100 балів. Загальна оцінка дорівнює середній арифметичній оцінок за відповіді на всі завдання білету.

Час підготовки письмової відповіді за змістом усіх питань екзаменаційного білета – 80 хвилин (1 астрономічна година і 20 хвилин)

2. Зміст програми

Тема 1. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ

Поняття про педагогічний процес. Цілісність педагогічного процесу. Компоненти, етапи та рушійні сили педагогічного процесу. Закономірності і принципи педагогічного процесу. Спільні та специфічні сторони виховання і навчання: функції, завдання, зміст, форми, методи. Демократизація, гуманізація і гуманітаризація педагогічного процесу.

Тема 2. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Специфічні особливості педагогічної діяльності. Сучасні вимоги до особистості вчителя та його підготовки.

Зміст професійної діяльності та функції педагога: конструктивна, комунікативна, організаторська, гностична.

Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, класне керівництво, діяльність із професійного самовдосконалення, управлінська, організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідна.

Тема 3. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН

Поняття про особистість, індивідуальність. Розвиток та формування особистості. Фактори та умови розвитку особистості. Теорії розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Соціалізація як результат впливу середовища на особистість. Виховання – визначальний чинник формування особистості. Роль діяльності (активності) і спілкування у розвитку особистості.

Тема 4. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів, його основні ознаки. Основні функції процесу навчання: освітня, розвиваюча, виховна.

Структурні компоненти навчального процесу: цільовий; стимулюючо-мотиваційний; змістовий, операційно-діяльнісний, контроль-регулюючий, оцінно-результативний. Взаємозв'язок усіх елементів навчального процесу.

Суперечності та рушійні сили процесу навчання. Двосторонній характер процесу навчання. Учіння як система пізнавальних дій спрямованих на вирішення задач навчання. Структура процесу засвоєння знань: сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, використання на практиці.

Потреби та інтереси як основа мотивації учіння. Місце емоційного у навчанні.

Тема 5. СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ

Визначення принципів навчання як вихідних положень, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів і технології діяльності учителя.

Сучасна система дидактичних принципів: принцип виховного навчання; принцип розвивального навчання; принцип науковості; принцип доступності навчання; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип наочності навчання; принцип систематичності, системності, послідовності, наступності навчання; принцип цілеспрямованості та мотивації навчання; принцип активності та самостійності учнів у навчанні; принцип свідомості й міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип індивідуального підходу у процесі навчання; принцип оптимізації навчального процесу.

Тема 6. ЗМІСТ ОСВІТИ ЯК КОМПОНЕНТ ДИДАКТИЧНОЇ СИТЕМИ

Наукові основи змісту освіти в цивілізованому суспільстві. Зміст освіти в національній школі, його основні компоненти. Оновлення змісту освіти як основа реформування системи освіти України.

Роль і місце Державних стандартів змісту освіти. Навчальний план. Сучасні вимоги до навчальних програм та підручників. Чинники, що зумовлюють постійне оновлення змісту освіти.

Тема 7. СИСТЕМА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Визначення методу навчання та його структура. Прийоми як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів. Сучасні методи навчання.

Вибір методів і засобів навчання в залежності від різних умов (мета уроку, зміст виучуваного матеріалу, джерела інформації, навчальні можливості учнів).

Тема 8. КЛАСНО-УРОЧНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ

Поняття про форми організації навчання. Форми організації пізнавальної діяльності: фронтальні, групові та індивідуальні форми навчання. Класно-урочна система навчання. Урок як основна форма організації навчального процесу. Типи уроку та їх структура. Дидактичні, психологічні, виховні та

гігієнічні вимоги до уроку. Позаурочні форми навчання. Альтернативні форми навчання, що використовуються у сучасній школі.

Тема 9. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ.

Технологічний підхід до організації навчання. Основні характеристики технологій навчання: системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність. Структура технології навчання: концептуальна основа; змістова частина (яка цілі щодо досягнення результатів; зміст навчального матеріалу); процесуальна частина (організація навчального процесу, методи і форми навчальної діяльності учнів та діяльності викладачів, управління навчальним процесом); заключна оцінка результатів.

Технологія проблемного і диференційованого навчання. Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія розвивального навчання. Технологія проектного навчання. Технологія інтерактивного навчання. Ігрові технології. Нові інформаційні технології навчання. Технологія розвитку творчої особистості.

Тема 10. ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ ЯК СИСТЕМА

Поняття про виховання як складову педагогічного процесу. Сутність процесу виховання: діяльнісний підхід; особистісний підхід; системний підхід; технологічний підхід.

Особливості процесу виховання: цілеспрямований; двосторонній; довготривалий та безперервний; варіативність результатів; багатофакторний

Структурні компоненти виховання як діяльнісного процесу: цільовий; стимулюючо-мотиваційний; змістовий; операційно-діяльнісний; контрольно-регулюючий; оцінювально-результативний.

Етапи виховного процесу за критерієм їх послідовності та відповідних педагогічних дій: ознайомлення із загальними нормами і вимогами, їх усвідомлення і засвоєння; формування ставлень (почуттів); формування поглядів і переконань; формування навичок і звичок поведінки (загальної спрямованості особистості).

Виховання та самовиховання — дві сторони єдиного процесу формування особистості.

Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя.

Тема 11. СТВОРЕННЯ ВИХОВУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩЕ ШКОЛЯРА

Загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні типи колективів. Динаміка та стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Проблеми дитячого колективу, його навчання та виховання.

Характеристика існуючих дитячих та юнацьких формальних та неформальних організацій, їх завдання; напрямки діяльності. Система учнівського самоврядування.

Тема 12. ЗМІСТ ВИХОВАННЯ

Поняття про зміст виховання. Система національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Система розумового розвитку особистості школяра. Система духовного розвитку особистості в сучасній школі. Система естетичного виховання. Система трудового та економічного виховання. Система профорієнтації. Основи фізичного розвитку та зміцнення здоров'я дітей.

Тема 13. СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ВИХОВАННЯ

Специфіка принципів виховання. Цілеспрямованість виховання. Суспільна спрямованість виховання. Опора на позитивне у вихованні. Гуманізація виховання. Демократизація виховання. Природо відповідність у вихованні, диференціація та індивідуалізація виховного процесу. Особистісний підхід у вихованні. Зв'язок виховання з життям, виховання в діяльності. Свідомість і активність учнів у процесі виховання, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою й активністю школярів. Виховання в колективі. Єдність педагогічних впливів.

Тема 14. СИСТЕМА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ

Поняття про методи виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Умови оптимального вибору методів виховання.

Класифікація методів виховання, в основу якої покладено цілісну структуру діяльності особистості: методи формування свідомості особистості; методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки; методи стимулювання поведінки і діяльності особистості; методи самовиховання.

Тема 15. ВИХОВНА СИСТЕМА КЛАСУ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Основні фактори впливу на соціалізацію особистості. Соціальна та громадянська активність та її формування в умовах сім'ї і школи. Соціальний розвиток учнів в процесі навчально-виховної роботи. Загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні типи колективів. Динаміка та стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Гармонія розвитку колективу та особистості.

Характеристика існуючих дитячих та юнацьких формальних та неформальних організацій, їх завдання; напрямки діяльності. Система учнівського самоврядування.

Тема 16. СИСТЕМА РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Зміст педагогічної діяльності класного керівника. Функції класного керівника: виховна; розвиваюча; організаторська; стимулююча; діагностична; соціальна; координаційна; методична. Права і обов'язки класного керівника.

Напрями організаційно-педагогічної діяльності класного керівника: вивчення учнів; формування виховуючого колективу; координація педагогічних вимог вчителів-предметників; налагодження педагогічної взаємодії з батьками і громадськістю.

Тема 17. ТЕХНОЛОГІЯ ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Планування як спільна діяльність класного керівника, учнів і дорослих щодо визначення цілей, змісту й способів організації виховного процесу. Вимоги до плану роботи класного керівника. Види планування: перспективне; оперативне; поточне. Структура плану. Форми планів: план-графік; план-сітка; календарний; циклічний.

Тема 18. СУЧАСНІ ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА.

Технологічний підхід в освіті. Поняття про технологію виховання. Основні елементи виховної технології: мета виховання, завдання, цільова група, кінцевий результат, критерії, зміст діяльності, форми, методи, час. Технологія виховання успішної особистості. Персоніфіковане (індивідуальне) виховання. Технологія інтегрованого виховання. Проектна технологія. Ігрова технологія. Розвивальне виховання. Технологія саморозвитку особистості. Колективні творчі справи. Виховання на основі системного підходу. Технологія співробітництва.

Тема 19. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА Я. А. КОМЕНСЬКОГО

Педагогічна концепція Я. А. Коменського. Мета виховання. Принцип природовідповідності виховання. Дидактичні погляди Я. А. Коменського. («Велика дидактика»): цілі й зміст навчання за системою шкіл; система принципів та методи навчання; організація процесу навчання (поняття навчального року, класно-урочна система). Моральне виховання. Навчальні книги Я. А. Коменського.

Місце вчителя у суспільстві, вимоги до нього. Значення педагогічної спадщини Я. А. Коменського для наступного розвитку педагогіки й школи

Тема 20. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА А. ДІСТЕРВЕРГА

Життя та педагогічна діяльність А. Дістервега. Мета, завдання і принципи виховання за А. Дістервергом. Обґрунтування принципів природовідповідності,

культуровідповідності, самодіяльності. Дидактика розвивального навчання. Дидактичні правила. А. Дістерверг про підготовку вчителя, вимоги до його загальноосвітньої та фахової підготовки. Педагогічна спадщина А. Дістервега в умовах розвитку сучасної школи, освіти і педагогіки в Україні.

Тема 21. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА М. МОНТЕССОРІ

Історія створення Марією Монтессорі власної педагогічної системи, її основні цілі та принципи у вихованні дітей. Вільне виховання як основоположна ідея *системи* М. Монтессорі. Роль середовища для навчання та розвитку дитини. Дидактичний матеріал як важливий засіб становлення фізичних і психічних функцій дитини, розвитку її творчості, уваги, волі, навчання, письма та елементарної математики. Актуальність педагогічних ідей М. Монтессорі.

Тема 22. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА К. УШИНСЬКОГО.

Життя і педагогічна діяльність К. Ушинського. Ідея гармонійного розвитку людини. К.Ушинський про роль праці у вихованні людини. Принцип народності як основа педагогічної системи системи К. Ушинського. Дидактичні погляди К.Ушинського. Принципи навчання: принцип наочності, доступності, свідомості й активності, послідовності й систематичності, міцності знань, зв'язку навчання з життям, емоційності, поєднання інтересу й відповідальності, своєчасності, самостійності учнів, науковості. К. Ушинський про підготовку вчителя. Роль К Ушинського у розвитку освіти, школи і педагогічної думки українського народу.

Тема 23. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА А. МАКАРЕНКА

Життя й педагогічна діяльність А. Макаренка. Принцип виховання в колективі, як основоположний принцип педагогічної системи А. Макаренка. Теорія і практика дитячого колективу. Ідея поєднання навчання з продуктивною працею А. Макаренка. Проблема сімейного виховання. Шляхи формування вчителя-вихователя та його педагогічної майстерності.

А. Макаренко про проблеми сімейного виховання. Сучасні наукові погляди на спадщину А. Макаренка.

Тема 24. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Життя і науково-педагогічна діяльність В. Сухомлинського. Принцип природовідповідності у педагогічній теорії В. Сухомлинського. Шляхи формування всебічно розвиненої особистості у творчій спадщині В. Сухомлинського. Вимоги до школи і вчителя у творчості В. Сухомлинського. Народна педагогіка В. Сухомлинського. Виховання громадянина. Розумовий та моральний розвиток. Система трудового виховання. Дидактика В. Сухомлинського. Значення педагогічної спадщини В. Сухомлинського для сучасної школи.

3. Критерії оцінювання відповідей вступників:

Фахове вступне випробування відбувається у письмовій формі на основі білетів. Білет складається з двох питань. Відповіді абітурієнтів оцінюються за 200-бальною шкалою за кожне з завдань. Загальна оцінка дорівнює середній арифметичній оцінок за відповіді на всі завдання білету. Мінімальний середній бал підсумкової оцінки, що дозволяє брати участь у конкурсі – 100 балів.

Оцінювання відповідності вступників відбувається на підставі таких критеріїв:

- правильність відповідей;
- системність мислення;
- чіткість відповіді на запитання;
- ступінь усвідомлення матеріалу;
- розуміння основних теоретичних положень;
- володіння науковою термінологією;
- рівень аналітичної культури;
- самостійність міркувань, наявність власних суджень;
- вміння логічно викладати свої думки;
- вміння користуватися засвоєними теоретичними знаннями.

Кількісні показники	Критерії оцінювання відповіді вступника
200-170 балів	Вступник виявляє міцні, системні й глибокі знання з педагогіки, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях, демонструє досконале знання і розуміння основних теоретичних положень, володіє науковою термінологією, самостійно аналізує та оцінює

	педагогічні явища, виявляє і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки, робить самостійні обґрунтовані висновки, виявляє вміння логічно викладати свої думки
169-130 балів	Вступник самостійно відтворює навчальний матеріал, виявляє знання і розуміння основних теоретичних положень, допускає незначні помилки під час пояснення окремих педагогічних явищ та у формулюванні наукових термінів, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, самостійно аналізує та оцінює педагогічні явища, застосовує знання у стандартних ситуаціях, робить самостійні, але недостатньо чіткі висновки, виправляє власні помилки, виявляє вміння логічно викладати свої думки.
129-100 балів	Вступник самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, виявляє недостатній рівень знань й розуміння основних положень педагогіки, допускає помилки під час пояснення окремих педагогічних явищ та у формулюванні наукових термінів, з допомогою викладача оцінює педагогічні явища, застосовує знання у стандартних ситуаціях, робить не чіткі висновки, частково дотримується логіки під час викладення своєї думки.
99-0 балів	Вступник виявляє поверхові знання й розуміння основних положень педагогіки, відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження); допускає суттєві помилки під час пояснення педагогічних явищ та у формулюванні наукових термінів, оперує лише загальними фразами, не виявляє вміння логічно викладати свої думки, необхідні практичні навички не сформовані.

1. Рекомендована література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: Підручник / К.В Аймедов.– К: Видавничий дім «Слово», 2014 – 252 с.
2. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. А Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник / За заг. ред. Н.І. Яковець. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 199 с.
3. Бондар В. І. Дидактика: Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / В. І. Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. / Н. П. Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с. (Альма-матер).
5. Загальна педагогіка: лекції. Навчально-методичний посібник / Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко, 2007. – 284 с.

6. Загальна педагогіка: навч. посібник / С. М. Мартиненко; Л. Л. Хоружа; Міжрегіон. академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
7. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник / І.В.Зайченко – 3-тє видання, перероблене, доповнене. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016 – 608 с.
8. Закон України «Про освіту» від 26.01.2016 № 940-VIII [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Закон України «Про загальну середню освіту» 13.05.1999 № 651-XIV зі змін. та доповн. [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14
10. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посіб / С. Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
12. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 445 с.
13. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154
14. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>
15. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Лозова В.І., Троцько Г.В. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Х.: ОВС, 2002. – 400 с.
16. Мазоха Д. С. Педагогіка: навчальний посібник / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
17. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник / С. П. Максимюк. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.
18. Мельничук С. Г. Педагогіка (Теорія виховання): навчальний посібник / С. Г. Мельничук. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 288 с.
19. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене / Н. Е. Мойсеюк. – К.: ВАТ КДНК, 2001. – 608 с.
20. Освітні технології: Навчал.метод. посібник /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. Ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256с.
21. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
22. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. Посіб. / Степан Сергійович Пальчевський. – К. : «Каравела», 2007. – (Серія: Вища освіта в Україні).

23. Педагогіка: навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов – 2-е вид., вип. І доп. – Вінниця : «Книга-Вега», 2003. – 416 с.
24. Педагогічні технології [Текст] : навч. посіб. / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. - К. : Академвидав, 2012. - 224 с.
25. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К. : Видавничий дім «Слово», 2006.
26. Соціолого-педагогічний словник / За загальною ред.В.В.Радула, вид 2-ге. – Харків: Мачулін, 2015. – 444 с.
27. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.
28. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посб. Вид. 2-ге, випр., доп. / М. М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с. (Альма-матер).
29. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів / В. М. Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – 240 с.
30. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навчально-методичний посібник для студ. пед. навч. закладів / П. М. Щербань. – Київ: Вища школа, 2002. – 215 с.
31. Ягупов В. В. Педагогіка: Навчальний посібник / В. В. Ягупов. – Либідь, 2002. – 560 с.